

Statsminister
Gro Harlem Brundtland

Innlegg i utenriksdebatten i Stortinget, 1. februar 1993.

President,

Med 35 millioner arbeidsløse i OECD-landene sier det seg selv hvor viktig økonomien er både for hvert enkelt land, for utviklingen av demokratiet, og for forholdene mellom land. Økonomien skaper grunnlaget for vår evne til å løse miljøproblemer, for å forbedre utdanning og helsestell, og for en solidarisk utenrikspolitikk for fred, miljø og menneskerettigheter.

Intet land er alene stort nok og uavhengig nok til selv å løse alle sine problemer. Når de større land ha vanskeligheter berører det de små land enten vi vil det eller ikke. Vi har fått oppleve hvordan renten i vår land og kronen påvirkes av krefter vi selv ikke har kontroll over. Da sprer det seg usikkerhet, de langsiktige investeringer uteblir, og får følger for arbeidsplassene og den enkeltes økonomi.

I Europa er det særlig kostnadene ved å bygge opp det gamle Øst-Tyskland som har drevet rentene opp. I USA er det særlig det offentlige budsjettunderskudd som har drivet rentene opp. Derfor er det viktig for oss alle og for norske arbeidsplasser at de store landene får orden på sin økonomi. Derfor er det så viktig at EF-landene har satt seg som mål å sette grenser for sine budsjettundersjudd og offentlige gjeld. Når det gjelder USA synes den nye amerikanske administrasjon å være bestemt på å få hjulene i sving samtidig som man legger til rette for en rentenedgang. Det er viktig at en slik politikk kan lykkes, ikke bare for USA men også for verdensøkonomien.

Det knytter seg ofte spenning til amerikansk handelspolitikk i forbindelse med skifte i Det hvite hus. Intet av det som ble fortalt meg i USA peker i retning av noen ny proteksjonistisk linje. La os håpe at dette også blir fulgt opp i praktisk politikk. Fra min side ble det sterkt understreket at vi må unngå de tendenser til handelskrig som vi har sett tegn på de senere år.

Vi trenger en bedre samordning av politiske virkemidler mellom Nord-Amerika og Europa. Det gjelder renter, handelsregler, investeringer og styring av den teknologiske utvikling.

Både Europa og Nord-Amerika består av høyt utviklete land, men også vi er bare på vei i vår utvikling fordi vi ikke har arbeid til alle, fordi vi har store uløste miljøproblemer, og fordi vi bruker ressurser på en måte som overbelaster jorda.

Europas og Nord-Amerikas ansvar for den globale utvikling er også avhengig av at skapes verdier, at vi bruker de menneskelige ressurser på en bevisst måte til beste for fellesskapet, og at vi ikke lar tilfeldighetene råde. Markedet er viktig, men markedene vil ikke drive frem den utvikling vi ønsker hvis de blir overlatt til seg selv.

Slik er det da heller ikke i Europa, hvor arbeidet med mål for samfunnsutviklingen, miljø og sysselsetting er helt sentrale komponenter i EF-samarbeidet, og nå i økende grad i samarbeidet mellom EF og EFTA. På toppmøtet i Edinburgh åpnet EF-landene for vurdering av nye vekstfremmende tiltak. Det planlagte finansministermøtet med EF og EFTA-landene i april er et klart eksempel på en ny form for samarbeid om sentrale samfunns mål som bærekraftig vekst og sysselsetting. Sysselsetting vil også stå sentralt på ministermøtet i OECD i juni. Her er det Norge og Østerrike som har stått bak initiativet. Rapporten fra de sosialdemokratiske partiene i Norden - "Sett Europa i Arbeid" - er et bidrag i en slik sammenheng og vil gi impulser til debatten her i Oslo under Nordiske Råds sesjon i mars.

På det globale plan mangler vi foreløpig rammene for denne type moderne internasjonalt samarbeid. Den nye internasjonale dagsorden må være å skape større samsvar mellom det regionale og det globale. Det er når Europa og USA har mest mulig sammenfallende syn på behovet for en helhetlig politikk at utsiktene til å lykkes med de store utfordringer er best.

GATT er ennå først og fremst en frihandelsorganisasjon, slik EF og EFTA var det fra begynnelsen av. Men som vi har sett det utvikle seg i Europa, i den form for mest fremsynt samarbeid som her er utviklet, slik bør etter hvert miljø, sikkerhet og den sosiale dimensjon komme sterkere inn i bildet ved neste korsvei i GATT. Miljø og handel diskuteres allerede i GATT. Miljø og sosiale forhold står på dagsordenen for den nye amerikanske administrasjons forhold til det Nord-Amerikanske frihandelsområdet NAFTA.

De virkelig store miljø og utviklingsproblemer kan vi bare løse dersom USA og Europa sammen påtar seg ledelsen, og rydder opp hjemme mens man bistår utviklingslandene. Jeg har tro på den nye amerikanske administrasjonens vilje til å påta seg en slik rolle. Det blir mer og mer åpenbart at alle land vil tape om verdens befolkning fordobles eller tredobles samtidig som verdensøkonomien fem - eller ti-dobles.

Vi trenger en bedre internasjonal ressurspolitikk, hvor de store økonomier som bestemmer teknologiens utvikling går foran i mer ansvarlig retning. Vi har både før og nå etter Rio-konferansen sett at mange land ligger og vokter på hverandre, og venter med å iverksette tiltak fordi kostnadene kan bli for høye, og koste flere arbeidsplasser. Debatten om en CO₂-avgift i EF er illustrerende. Et av motstandernes sterkeste argumenter er mangelen på en rimelig energibeskatning i USA. Derfor, også, er det mange som vil følge med når den

amerikanske finansminister nå snakker om mulighetene for en annerledes fiskal behandling av energi.

Utviklingen i Tyskland viser at en ambisiøs miljøpolitikk kan være forenlig med en sterk og konkurransedyktig utenriksøkonomi. Våre egen beskatning av petroleum er som kjent meget høy i internasjonal sammenheng. Det må den være om vi få til den utslippsutvikling vi har satt oss om mål. Men siden Norge slipper ut 0,2 % av verdens CO₂, er det klart at våre bidrag til å løse de globale problemer er begrenset. Hvis Kina driver frem en to-sifret vekst basert på kull, og hvis USA, som står for 1/4 av verdens totalutslipp ikke treffer virksomme tiltak. Ja da nytter det lite. Derfor må den kunnskapen bre seg at klimapolitiske tiltak også fremmer en rekke andre viktige formål, som utvikling av alternativ energi og redusert avhengighet av ressursene i Gulfen.

President,

Et sterkere FN er en viktig forutsetning for alt annet internasjonalt arbeid. Utviklingen i FN er usikker. Holder enigheten i Sikkerhetsrådet i lys av de russiske nasjonalistiske strømninger som krever en strammere, mindre samarbeidsvillig linje fra President Jeltsins side? Holder den regionale oppslutning om fredsbevarende og fredsopprettende tiltak?

Norge har stått i fremste rekke når FN har virket i fredens tjeneste. Skal FN kunne bli den globale fredsorganisasjon som den var ment å være kreves det nå noe mer også av oss. Derfor har Regjeringen i Stortingsmeldingen om Norges framtidige militære FN- engasjement trukket opp linjer for en ny å bredere norsk deltagelse. Utenriksministeren var inne på dette i sin redegjørelse. Situasjonen i det tidligere Jugoslavia har utfordret oss lenge. Her begås det handlinger som mest av alt minner om da nazismens jernhæl trampet i Europa. Nå er ofrene bl.a. muslimske kvinner og barn.

En politisk løsning er den vi foretrekker og ønsker. Skulle dette ikke lykkes er Norge, med våre begrensede ressurser og vernepliktshær ikke det land som først bør gi de militære råd om hvordan det bør gås frem. Det vi kan gjøre er å støtte FNs arbeid og de beslutninger som der blir tatt, samt å være med å dele byrdene, enten direkte eller gjennom at FN ber regionale organisasjoner om å løse spesielle oppgaver.

President,

Vi opplever stadig klarere at skillet mellom utenrikspolitikk og innenrikspolitikk blir mindre. Det vi tidligere behandlet som rene innenrikssaker, enten det var næringspolitikk, lov og orden eller utdanning, er i dag viktige deler av vårt omfattende samkvem med andre land. Nesten uten unntak er en innenrikssak også en utenrikssak.

Vi vet at vår egen innsats her hjemme er avgjørende for å

skape arbeid, velferd og et rent miljø. Velger vi gal politikk hjemme, vil vi mislykkes. Men skal vi virkelig lykkes, kreves det mere enn riktige valg i Norge. På nesten alle samfunnsområder er vi avhengige av at vår egen innsats får følge av forpliktende samarbeid med andre land.

Derfor er det en like stor utfordring å være med på å utvikle det forpliktende samarbeidet slik at landene kan fatte effektive beslutninger sammen. Det er en krevende vei å gå fordi det ikke finnes noen fasit. Men slik har det vært ved hver viktige etappe i demokratiets historie. Og det er en slik etappe vi må gå dersom vi skal bevare muligheten til å fatte politiske beslutninger om våre samfunns framtid. Ikke minst er det viktig for et lite land som er så avhengig av at det internasjonale samfunn følger avtalte spilleregler.